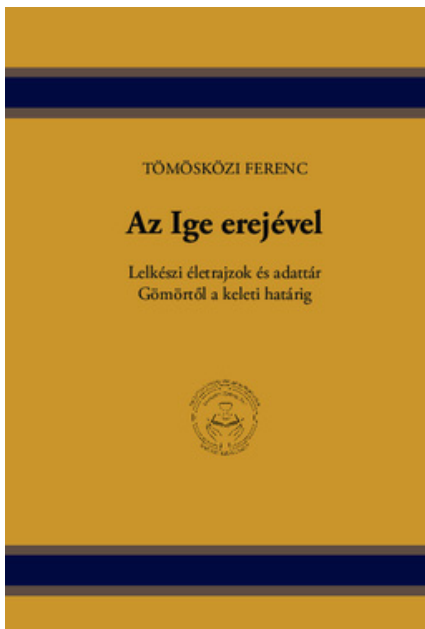

*PETHEŐ Attila*¹:

**Tömösközi Ferenc (szerk.), *Az Ige erejével. Lelkeszi életrajzok és adattár Gömörtől a keleti határig*. Komárom, Selye János Egyetem Református Teológiai Kar, 2022, 561 old.
ISBN 978–80–8122–426–3**

A Kránitz Zsolt által szerkesztett dunántúli lelkeszi önéletrajz gyűjtemény után Tömösközi Ferenc hiánypótló vállalkozásba fogott, amikor a Tiszáninneri Református Egyházkerület egyházközségeinek adattárát és lelkeszeinek önéletrajzi gyűjteményeit dolgozta fel, és adta ki a kutatók számára jól áttekinthetően szerkesztve, az érdeklődő közönség felé pedig tetszetős formában. Kivételesnek tekinthető a 2022-ben Komáromban kiadott dokumentumgyűjtemény, amely azokkal a településekkel foglalkozik, illetve azoknak a lelkeszeknek az életútját örökíti meg, akik a két világháború közötti időszakot szülőföldjükön, de mégsem a hazájuk keretei között élték, majd 1938-ban visszakerültek a történelmileg hagyományos közegükbe, de 1945 után

¹ Tudományos munkatárs, Selye János Egyetem, e-mail: petheoa@ujsk

újra Csehszlovákiához tartoztak. A könyvben így tehát nem csupán földrajzi nevekkel és életutakkal találkozhatunk, hanem egy közösség sorsát is megismerhetjük a lelkészek életén keresztül. Olyan lelki vezetőkről tudhatunk meg többet, akik kitartottak a közösségük mellett és az Isten szolgálatában a legnehezebb időkben. Voltak közülük, akik fizetség nélkül, olyanok is akadtak, akik széthullott családjuk ellenére, vagy a hatalom rendszeres terrorja alatt élték túl ezt a három évtizedet, és vállalták a magyar nemzet rész kicsi közösségeinek vezetését. Talán ebben az időben maguk sem tudták, hogy a csehszlovák hatalomnak, vagy regionális képviselőinek mi bántotta leginkább a szemét, a magyarságuk vagy a reformátusságuk, a hitük vagy a nemzeti elkötelezettségük. Egy biztos, hogy ezek nélkül a nemzettartó lelkészek nélkül a jelenben nem létezne a szlovákiai magyar nemzeti közösség azon a helyen, ahol a mai napig őshonosként él.

A kötetet átolvasva meg kell jegyeznünk, hogy nem csupán a történész szakma számára rejt a kiadvány hatalmas fel nem tárt területeket, hanem –ahogy a szerző a bevezetőjében talán nem szándékosan, de utal rá– a helység- és személynevek írásmódjának az alakulása is figyelemre méltó kutatási lehetőséget rejt magában a szakemberek számára.

A kötetet azért is érdemes kézbe venni, mert az életutakon keresztül az olvasó más-más egyéniségekkel találkozik. A lelkészek egy része szerényen, csak a száraz életrajzi adatait veti papírra, ami egyes esetekben arra is utalhat, hogy a világháborús években, tanulva a két, csehszlovák fennhatóság alatt töltött évtized igazságtalanságaiból, a Magyarországhoz tartozás „biztonságában” is tartanak még az újabb retorzióktól, hiszen a sorsuk alakulása, a háború kimenetele bizonytalan lehet. Ezek az önéletrások rendszerint rövid és tömör olvasmányok. Mások viszont nem sajnálták a papírt arra, hogy a saját életükön keresztül képet adjanak a jövő kor olvasói számára a településük, a felvidéki magyar reformátusság és a csehszlovákiai magyarok sorsának alakulásáról. Ezek közül példaként hozhatjuk Lengyel András írását, aki a Csallóközből indulva, Magyarországot megjárva, Prága és Pozsony városának érintésével a Kassa melletti Bárcáról ír. A leírásban személyeknek és a kor történéseinek állít emléket. Miközben saját életének egyes pillanatairól emlékszik meg, tudatában van annak, hogy több ember látja majd a feljegyzéseit. Lenkey Lajos önéletrajzából azt is megtudhatjuk, hogy milyen helyzeteket szült a szlovák-magyar együttélés az egyház mindennapjaiban, de van aki, mint Simon József, nyíltan ír a gyülekezettel való meglazult viszonyáról is.

Különös érzés keríti hatalmába az olvasót, ha tovább gondolja a lelkészi életutakat és azok alakulását a háború utáni jogfosztottság éveiben. Az itt olvasható történetek – amelyekről szerzőik nem feltételezték azt, hogy a diktatúra képviselőinek kezébe kerülhetnek – olykor a kötetben megjelenő lelkészek deportálásához, kitelepítéséhez, kommunisták általi megkínzásához is vezethettek. Az sem elhanyagolható érdeme e kiadványnak, hogy a szlovák reformátusság is megismerheti korabeli lelkészeinek életútját.

A Tömösközi Ferenc által szerkesztett, *Az Ige erejével* című kötet legfontosabb hozadéka, hogy nem csupán a parokiális könyvtár és a felvidéki református közösség gyarapodik általa egy kiadvánnyal, hanem az egész szlovákiai magyar nemzet részbe tekintést nyerhet egy egyedi szemszögből saját két világháború közötti, illetve részben világháború alatti történelmébe. A kiadvány hozadéka az is, hogy a kutatók és a nagyközönség számára rálátást biztosít a korszakra. Bízunk abban, hogy nem csupán a református közvélemény, hanem szlovákiai magyar háztartások könyvespolcai is gyarapodnak ezzel a művel, ami pedig külön öröm lenne, ha egyszer szlovák nyelven is megjelenhetne.